

Bidrag til Danmarks indvandringshistorie

Ole Hammers tale 15. juni 2019. Indvandrerhistorisk Selskab

Det er lidt af et tilfælde, at denne bog udgives på 800 årsdagen for, at Dannebrog faldt ned fra himlen – den gang under slaget med esterne ved Lyndanisse i Estland i 1219.

Valdemar Sejr var med sine korstog ude og erobre verden. I 1219 ville han gøre esterne til kristne. Og her var det så, at Dannebrog faldt ned fra himlen og hjalp danskerne til at vinde slaget. Om tid og sted er helt korrekt, ved jeg ikke, historikerne har i hvert fald forskellige versioner. Men sådan er det jo ofte med historieskrivning.

Jeg er dansk. Jeg indgår i Danmarks Statistik under kategorien ”dansker”, og jeg skal lede længe, meget længe, for at finde udefrakommende rødder. Ja, på min mors side skal jeg tilbage til 1600-tallet for at finde noget, der ligner en indvandrer. Kvinderne på egnen var blevet enker, fordi en alvorlig sygdom havde revet mændene bort, som det fortælles i min slægtsbog. På den tid strandede tre norske søfolk på Vestkysten, hvor min mor kom fra. Deres rolle i slægtens videreførelse kender vi ikke helt præcist, men man kan jo gøre sig sine tanker.

På min fars side fortaber min slægt sig i sydsjællandske fæstebønder. Indvandrerne kom heller ikke på de kanter den gang.

Jeg har beskæftiget mig med indvandrere og indvandring hele mit voksenliv. På mange forskellige måder, i mange forskellige sammenhænge, og sammen med mange forskellige mennesker fra mange forskellige steder på kloden. Flere af jer er til stede her i dag.

Det begyndte under ungdomsoprøret i 68erne med internationalt solidaritetsarbejde og er fortsat lige siden. Men jeg blev først for alvor involveret med Fremmedarbejderbladet i 1971. Det udkom med støtte fra fagbevægelsen og Dansk Arbejdsgiverforening i syv år på fire sprog – dansk, tyrkisk, serbo-kroatisk og urdu. Det blev et fantastisk spændende samarbejde med folk fra mange forskellige lande. Tre af medarbejderne fra den gang er faktisk til stede i dag (Mahboob, Poul Monggaard og Uwe, hvis billeder i sig selv er en indvandrerens danmarkshistorie).

Det lærte jeg rigtig meget af, og det har nok bidt sig fast – så fast, at jeg ikke rigtig har kunnet slippe området siden. I dag er det så mere de udsatte unge + mine børnebørn, jeg beskæftiger mig med.

Vi var – i 70erne og begyndelsen af 80erne – ikke mange, der beskæftigede os med indvandrerområdet, og der var heller ikke så meget opmærksomhed omkring det. Flygtningearbejdet var der mere opmærksomhed om, men det tog Dansk Flygtningehjælp sig af. Det var to vidt forskellige områder, og vilkårene var meget forskellige.

Helt sådan ser det unægteligt ikke ud i dag. Mange har det som en del af deres arbejdsopgaver, de professionelle er blevet meget dygtigere, og det frivillige arbejde blomster og finder stadig nye former. Rigtig mange frivillige gør en kæmpestor indsats. Medierne er fyldt til randen med historier, den ene ghettoplan afløser den næste, de politiske partier står i kø med forslag til løsninger. Mange mennesker er bekymrede.

Det er noget af det mest meningsfulde arbejde, der findes. Og dét skal forstås bogstaveligt: Det er et område, *alle* har en mening om.

Og alle bruger nogle ord og vendinger, som måske ikke altid er lige gennemtænkte. Men sproget er vigtigt, for det spejler vores verden. Lad mig nævne nogle få eksempler: I tidens løb er vi stødt på ord som gæstearbejder, fremmedarbejder, nydansker, etniske minoriteter osv. ... Rækken er lang, men det er ikke ligegyldigt, hvordan mennesker omtales. F.eks. synes, jeg det er noget sludder at kalde en person "nydansker".

Det er heller ikke ligegyldigt, om vi siger *danskerne* eller *folk i Danmark*, når vi taler om befolkningen i Danmark. Og der er forskel på de billeder, vi får, når vi taler om *ghettoer* eller siger *udsatte boligområder* – ord som *parallelsamfund*, *sammenhængskraft*, *radikalisering* eller *negativ social arv hos muslimer* er også nogle af de ord og begreber, der stempler.

Vi ved fra historien, at ord danner billeder, og billeder skaber virkelighed – uanset om denne virkelighed er sand eller falsk. Det kan være ganske farligt, specielt når det kobles sammen med politiske beslutninger.

Da jeg begyndte at skrive denne bog, havde jeg en idé om at lave en metodebog – den flerkulturelle metode. Om sådan én overhovedet kan skrives, kan diskuteres. Så det var bedre, at jeg holdt mig til det, jeg havde forstand på, nemlig min egen indsats og det, jeg selv har oplevet og været en del af. Derfor er bogen *et bidrag* til historieskrivningen, sådan som jeg har set – og ser – den.

Det har været indvandrerne – eller fremmedarbejderne – der har været mit fokus. Når jeg i min bog beskæftiger mig med flygtninge, er det først og fremmest ud fra et fælles perspektiv, nemlig: Hvilke vilkår der i tidens løb har været for at blive en del af det danske samfund.

Der er i bogen mange historiske nedslag. Skal jeg her fremhæve nogle af de vigtigste, er det faktisk, at der allerede i **1970** – altså for næsten 50 år siden – blev indført stop for fri arbejdskraftindvandring. Siden har vi med lovgivning reguleret, hvem der må / kan komme ind. Når der tales så meget om flygtningestrømme, er det derfor tankevækkende at se, at den største indvandring er – og i alle de sidste 50 år har været – arbejdskraftindvandring.

I **1971** var der knap 50.000 udenlandske statsborgere i Danmark. Det svarede til 1% af befolkningen. Når Danmarks Statistik i dag oplyser, at der er knap 800.000 indvandrere og

efterkommere af indvandrere, er det fordi de også tæller de 275.000 indvandrere og flygtninge med, som har fået dansk statsborgerskab siden 1979.

Folketingets vedtagelse af Udlændingeloven i **1983** er også en af de absolut vigtigste begivenheder i nyere dansk indvandringshistorie. Her fik flygtningene bedre rettigheder, og retten til familiesammenføring blev knæsat. Den førte også tamilsagen med sig, og den blev starten på en række alvorlige indvandringspolitiske uenigheder.

En anden vigtig begivenhed var Folketingets vedtagelse i juni **1992** af et "*Beslutningsforslag om bedre integration af indvandrere*" (B65). Forslaget, som var fremsat af Socialdemokratiet med Birte Weiss som ordfører, var blevet til i et tæt samarbejde med folk i miljøet – både indvandrerrepræsentanter og danske fagfolk.

Der blev – med Birte Weiss som indenrigsminister i front – i løbet af 90'erne udviklet en *relativt sammenhængende integrationspolitik* i Danmark, selvom der også den gang var meget, der kunne forbedres.

Og det skete i en *relativt tæt dialog* med interesseorganisationerne på området, både de danske organisationer og indvandrerorganisationerne. Det var ikke altid lige let, og der var ikke altid enighed mellem parterne. Det frivillige arbejde har altid spillet en meget vigtig rolle, og det gør det stadig.

I **1998** kom så Integrationsloven, der flyttede myndighedsansvaret for flygtninge fra Dansk Flygtningehjælp til kommunerne og samtidig udbredte integrationsindsatsen til indvandrere, der havde behov for det. Et vigtigt formål med Integrationsloven var at *almindeligøre* integrationsarbejdet med flygtninge – altså gøre det til en del af forvaltningsarbejdet – og samtidig give andre indvandrere bedre muligheder for at klare sig i det danske samfund.

Der var således ikke tale om en kritik af Dansk Flygtningehjælp, men tværtimod om at bringe flygtningehjælpens erfaringer ind i kommunerne.

Mange taler i dag om et paradigmeskifte i dansk indvandrerpolitik. Efter min opfattelse skete det allerede med regeringsskiftet i **2001**. For første gang siden Det Røde Kabinet i 1966 hentede en mindretalsregering sit flertal på ydersiden af sig selv. På det tidspunkt – og måske allerede et par år før – oplevede vi et regulært ideologiskifte – eller paradigmeskifte, som det kaldes i dag. Målet blev ikke længere integration. "*Muligheder*" blev erstattet af "*krav*". Tonen blev skærpet, og stramninger i udlændingelovgivningen har domineret lige siden.

Efter valget i 2001 oprettede VK-regeringen et særligt *integrationsministerium* med Bertel Haarder som den første integrationsminister. En god idé, som nok kom 20 år for sent. Men hvor myndighederne i mange år havde gjort meget ud af samarbejdet med interesseorganisationerne og placeret centrale opgaver hos andre aktører, flyttede den nye integrationsminister opgaverne tættere til sig selv og satte selv undersøgelser, udredninger og projekter i gang.

Integrationsministeriet har med sine mange initiativer gennem årene simpelthen været med til at skabe så meget fokus på *det særlige* ved at have en indvandrer- eller flygtningebaggrund, at det overskygger *alt det almindelige* – alt det fælles for de mennesker der bor i Danmark, uanset hvor de kommer fra og hvornår de er kommet hertil.

Jeg har i en kronik, der bringes i Information i næste uge, foreslået at nedlægge Integrationsministeriet og flytte opgaverne over til de forskellige fagministerier. Det kunne bidrage til ændre fokus og almindeliggøre arbejdet med indvandrere og flygtninge.

Selvfølgelig er der udfordringer i integrationsarbejdet, og selvfølgelig er der udfordringer i socialt udsatte boligområder. Men det er udfordringer, som sagsbehandlere, sprogundervisere, pædagoger og andre fagfolk og frivillige er i stand til at håndtere, hvis de får den nødvendige opbakning til, at nyankomne indvandrere og flygtninge som udgangspunkt anses for ligeberettigede med andre borgere.

Vi får se, hvad der sker med den kommende regering.

Nå, bogen er så også blevet startskuddet til oprettelsen af et indvandrerhistorisk selskab. Hvor er det godt, at der er kommet et indvandrerhistorisk museum – eller immigrantmuseum, som det korrekt hedder. Med museet er der for alvor blevet mulighed for at skabe en sammenhængende historie om indvandringen til Danmark – og ikke kun en historie om de sidste 5, 10 eller 50 års indvandring.

Tak til Immigrantmuseet for den store imødekommenhed. Jeg håber vi med det indvandrerhistoriske selskab kan bidrage til at udbrede kendskabet til, både hvad indvandring og hvad udvandring betyder, og hvad det har betydet i tidens løb – både for de enkelte personer og for de samfund, de har forladt eller er kommet til.

Bogen er kun fragmenter af, hvad der er sket i det hjemlige arbejde med indvandringen de sidste 50 år. Materialet har været enormt, og mange flere vigtige indsatser og personer burde omtales. Men jeg håber, bogen alligevel bidrager til at vise, at historien betyder noget, og at vi kan lære meget af den.

Det har været berigende at være med. Det har i sig selv været en rejse at skrive denne bog – skrevet sammen med utallige rejsekammerater.

Jeg takker af hele mit hjerte alle, der har deltaget.

Ole Hammer